

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

БАРТОШ ОЛЕНА ПАВЛІВНА

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

Методичні рекомендації до курсу

Ужгород 2021

УДК 316(076):37.013.78

Б-26

Бартош О.П. Соціологія освіти: методичні рекомендації до курсу. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 24 с.

Методичні рекомендації містять програму дисципліни, плани лекцій та практичних занять, питання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, тестові питання для контролю знань та список рекомендованої літератури. Призначено для студентів освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю «Соціологія».

Автор:

Бартош О.П., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Рецензенти:

Варга Н.І., доктор соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Гвоздецька Б.Г., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри правознавства, соціології та політології, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

*Рекомендовано до друку
засіданням кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 1 від 31.08.2021 р.)
методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №1 від 01.09.2021 р.)*

© Бартош О.П., 2021

З М І С Т

Вступ	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета та завдання навчальної дисципліни	6
Структура навчальної дисципліни	7
Програма навчальної дисципліни	8
Методи навчання	9
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання	10
Самостійна робота студентів	11
Індивідуальна робота студентів	12
Орієнтовні тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів	16
Рекомендована література	23

ВСТУП

Соціологія освіти являє собою спеціальну соціологічну дисципліну, предметом якої виступає система освіти як соціальний інститут і одночасно особливий вид діяльності, соціальна цінність для особистості й суспільства. Соціологію освіти цікавлять не тільки сутність і структура освітніх інститутів, але і їх взаємовідносини з іншими соціальними підсистемами й суспільством у цілому. Звідси необхідність використання як засад соціологічного підходу до освіти не тільки інституційного, але й зовнішньоінституційного – соціокультурного й соціокомунікативного підходів.

Вивчення проблем освіти складає предмет дослідження багатьох наук, у першу чергу соціогуманітарних. Тому соціологія освіти пов'язана не тільки з такими галузями соціології, як загальна соціологічна теорія і методологія та методи соціологічних досліджень, а також з іншими соціогуманітарними науками, такими як: педагогіка, економіка, психологія освіти, філософія освіти, правознавство. Вихідні компетенції студента, які повинні бути сформовані в результаті вивчення курсу, відповідають основним вимогам ОПП та ОКХ.

Дисципліна спирається на знання, отримані студентами під час вивчення курсів «Загальна соціологічна теорія», «Методологія соціологічних досліджень», «Методи збору соціологічної інформації», «Організація і методи вибіркового дослідження», «Соціологічний аналіз документів», «Соціології управління», «Соціології громадської думки».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4-й	4-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 44 самостійної роботи студента – 46	7-й	8-й
	Лекції:	
	22 год.	8 год.
	Практичні (семінарські):	
	22 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	—	—
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46 год.	78 год.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: підготовка фахівців-соціологів, здатних вирішувати теоретичні та прикладні соціальні проблеми освіти.

Завдання дисципліни: розкрити роль і місце освіти в соціальному розвитку суспільства, у всіх сферах життєдіяльності, шляху включення молоді в соціальне управління та самоврядування; формування у студентів соціологічного підходу до сфери освіти, наукового підходу до вивчення закономірностей становлення, розвитку й функціонування системи освіти та її елементів, практичних навичок соціологічного аналізу процесів, що відбуваються у сфері освіти, їх моделювання та прогнозування.

Студенти після вивчення курсу «Соціологія освіти» повинні володіти знаннями з таких ключових питань: об'єкт, предмет, основні поняття та історія соціології освіти; освіта як соціальне явище; соціальні проблеми модернізації освіти на рубежі XX-XXI століть; поняття якості освіти та основні підходи до її емпіричного соціологічного дослідження.

Після вивчення курсу студенти повинні **знати**: основні категорії та поняття, пов'язані з різноманітними аспектами вивчення освітньої тематики, головні методи соціологічного вивчення освітніх проблем, головні принципи функціонування сучасної освітньої системи.

Студент повинні **вміти**: аналізувати проблеми освіти в контексті саме соціологічного підходу.

Студенти повинні **володіти** вміннями й навичками соціологічного аналізу процесів, що відбуваються у сфері освіти, їх моделювання та прогнозування.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної науки	8	2	2			4
Тема 2. Об'єкт і предмет соціології освіти	8	2	2			4
Тема 3. Зв'язок соціології освіти з іншими науками і навчальними дисциплінами	8	2	2			4
Тема 4. Поняття і функції освіти як соціального інституту	8	2	2			4
Тема 5. Самоосвіта як соціальний феномен: поняття, функції, види, проблеми вивчення	8	2	2			4
Тема 6. Основні елементи системи освіти та їх структура	10	2	2			6
Тема 7. Соціальна потреба та попит на освіту: формальний та неформальний сектори системи освіти. Криза освіти	8	2	2			4
Тема 8. Інноваційні процеси сучасної освіти.	10	2	2			6
Тема 9. Соціальні ризики у сфері освіти.	10	2	2			6
Тема 10. Соціологічний підхід до вивчення якості освіти	10	2	4			4
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	90	22	22			46
Разом за семестр	90	22	22			46

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної науки	8	2	1			5
Тема 2. Об'єкт і предмет соціології освіти	8	2	1			5
Тема 3. Зв'язок соціології освіти з іншими науками і навчальними дисциплінами	8	2	1			5
Тема 4. Поняття і функції освіти як соціального інституту	8	2	1			5
Тема 5. Самоосвіта як соціальний феномен: поняття, функції, види, проблеми вивчення	8	0	0			8
Тема 6. Основні елементи системи освіти та їх структура	10	0	0			10
Тема 7. Соціальна потреба та попит на освіту: формальний та неформальний сектори системи освіти. Криза освіти	8	0	0			8
Тема 8. Інноваційні процеси сучасної освіти.	10	0	0			10
Тема 9. Соціальні ризики у сфері освіти.	10	0	0			10
Тема 10. Соціологічний підхід до вивчення якості освіти	10	0	0			10
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	90	8	4			78
Разом за семестр	90	8	4			78

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Об'єкт, предмет, основні поняття соціології освіти

Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної науки. Місце

соціології освіти в структурі соціологічного знання

Тема 2. Об'єкт і предмет соціології освіти

Тема 3. Зв'язок соціології освіти з іншими науками і навчальними дисциплінами

Змістовий модуль 2. Освіта як соціальне явище

Тема 4. Поняття і функції освіти як соціального інституту

Тема 5. Самоосвіта як соціальний феномен: поняття, функції, види, проблеми вивчення. Самоосвіта в інформаційному суспільстві

Тема 6. Основні елементи системи освіти та їх структура

Змістовий модуль 3. Модернізація освіти: соціальні проблеми

Тема 7. Соціальна потреба та попит на освіту: формальний та неформальний сектори системи освіти. Криза освіти

Тема 8. Інноваційні процеси сучасної освіти. Розвиток приватної, дистанційної освіти. Безперервна освіта як головний принцип функціонування освітніх систем

Тема 9. Соціальні ризики у сфері освіти. Ризик меркантилізації і прагматизації сучасної освіти. Ризик професійної незатребуваності молоді і стратегія гнучкої спеціалізації. Ризик «рефеодалізації» сучасної системи освіти. Інноваційні ризики у сфері освіти: ризик всезагального тестування; ризик інноваційних форм викладання; ризик дистанційної освіти; ризики багаторівневої освіти

Змістовий модуль 4. Емпіричні соціологічні дослідження освіти і її якості

Тема 10. Соціологічний підхід до вивчення якості освіти

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форми вивчення дисципліни: лекція, практичні заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота, контрольні заходи.

У процесі вивчення дисципліни використовується кредитно-модульна технологія. Лекційне подання матеріалу проводиться з широким використанням проблемно-діяльнісного підходу, що сприяє глибокому засвоєнню знань і формуванню творчого професійного мислення у майбутніх фахівців.

На практичних заняттях, які носять проблемно-пошуковий і практично-творчий характер, студенти вирішують теоретичні і практичні завдання, розвивають мислення, поглиблюють і розширюють знання, висувають і відстоюють свою точку зору, пропонують та обґрунтовують шляхи їх вирішення.

Під час самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань студенти розв'язують складні проблеми і незрозумілі питання. Самостійна робота планується як форма організації навчального процесу, що має на меті надати допомогу у самостійному вивченні запропонованої літератури

у пошуку відповідей на проблемні питання курсу, виконання практичних завдань курсу.

Методи навчання:

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вправи.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частковопошуковий, дослідницький.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: поточний, проміжний (модульний) та підсумковий види контролю.

Форми поточного контролю: усний контроль (усне індивідуальне та фронтальне опитування). Письмовий контроль у вигляді контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного тестування. Написання доповідей і повідомлень. Міні-конференції з доповіддю-презентацією у професійно орієнтованій галузі з урахуванням результатів наукових досліджень, захист індивідуальних робіт, дебати, есе, кейси.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає виконання контрольної роботи. Кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за кожне правильно виконане завдання.

Підсумкова оцінка за модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в залікову відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то складає залік в усній формі. Максимальна оцінка на заліку – 100 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю:

Оцінка «відмінно» (90–100): студент має систематичні глибокі знання навчального матеріалу; ґрунтовно викладає матеріал; на всі запитання в білеті було дано вичерпні та точні відповіді. Вичерпною вважається відповідь, яка охоплює всі аспекти, які розглядаються впродовж вивчення всіх складових курсу даної дисципліни (лекції, практичні та самостійна робота).

Оцінка «добре» (74–89): студент засвоїв навчальний матеріал; викладає матеріал у логічній послідовності; на всі запитання в білеті було дано вичерпні та точні відповіді з окремими недоліками. Вичерпною вважається відповідь, яка охоплює основні аспекти, які розглядаються впродовж вивчення всіх складових курсу даної дисципліни (лекції, практичні та самостійна робота).

Оцінка «задовільно» (60–73): студент засвоїв навчальний матеріал не в повному обсязі; дає неповну відповідь на всі питання в білеті або на переважну більшу частину запитань. Неповною вважається відповідь, яка містить не всі аспекти питання, що розглядається.

Оцінка «незадовільно» (35–59): студент не засвоїв навчальний матеріал; не дає відповіді на більшу частину запитань в білеті.

Оцінка «неприйнятно» (01–34): студент не дав відповіді на жодне запитання в білеті чи його частину.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1.	Підготовка до лекційних та практичних занять	12	48	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4	0	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань:			
	– опрацювання наукових статей;	10	10	Анотації наукових статей
	– підготовка реферату / есе;	10	10	Реферат/есе
	– підготовка до виступу-презентації результатів дослідження.	10	10	Презентація
	Разом	46	78	

Критеріями оцінювання анотацій наукових статей є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті.

Оцінювання реферату/есе здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання презентації є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Індивідуальні завдання є однією з форм самостійної роботи студентів, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих завдань на практиці. Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача.

До індивідуальних завдань відноситься: написання рефератів, есе, підготовка презентації за темами змістового модуля, підготовка тез на студентську наукову конференцію та написання наукових робіт для участі в конкурсах наукових студентських робіт, підготовка до відкритих дискусій.

Перелік тем для реферування та підготовки доповідей чи презентацій:

- Західноєвропейські моделі освіти: історіографія питання.
- Розвиток освіти в Україні у ХХ ст.
- Історичні форми становлення соціального інституту освіти.
- Взаємозв'язок інституту освіти з іншими суспільними інститутами - політикою, економікою, правом.
- Порівняльний аналіз перспективних, найближчих і проміжних освітніх цілей суспільства.
- Виховання й освіта дітей з відхиленнями у розвитку.
- Характер диференціації навчального процесу в сучасній школі.
- Ринок праці дипломованих працівників.
- Освітня підготовка фахівців в умовах ринкових відносин.
- Історична еволюція професії вчителя.
- Історія класичних університетів в Україні.
- Мета і завдання школи на сучасному етапі.
- Проблеми ефективності системи освіти. Комплексне оцінювання стандартів освіти.
- Цінності та ідеали.
- Типологія соціальності.

- Порівняльний аналіз освітніх систем.
- Основні засади розуміння культури й освіти в теорії конфлікту.
- Механізм засвоєння культурних цінностей. Роль традицій у суспільному житті.
- Побудова концептуальної моделі освіти. Основні фази моделювання системи освіти.
- Необхідні індикатори при діагностуванні та прогнозуванні освіти.
- Стимулювання навчальної діяльності. Формування системи стимулів навчальної діяльності.
- Діяльнісний підхід до навчання: аналіз теорій.
- Проблема розвитку інтелектуальної верстви в Україні.
- Діагностика й оцінка якості освітніх систем. Акредитація закладів освіти. Ліцензування спеціальностей.
- Стиль наукової інформації. Канали, котрими передається наукова інформація.
- Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем.
- Інтелігенція - одна із базових груп системи освіти. Самосвідомість інтелігенції.
- Статус освіти в сучасному світі. Основні параметри сучасної освіти.
- Дошкільне виховання: роль ігрової діяльності у вихованні дітей.

Завдання загальноосвітньої школи.

- Основні засади розуміння культури й освіти в теорії конфлікту.
- Культурна цінність як об'єкт засвоєння.
- Механізм засвоєння культурних цінностей.
- Загальнолюдські цінності в навчально-виховному процесі.

Світоглядна освіта молоді.

- Формування культури мислення у процесі освіти.
 - Діагностика й оцінка якості освіти на регіональному рівні.
 - Питання освітніх стандартів в освітній політиці країн.
- Перелік питань для відкритих дискусій:*
- Як співвідносяться поняття «освіта» і «культура»?
 - В чому полягає зміст основних функцій освіти.
 - Що означає вираз «освіта як соціокультурний інститут»?
 - Які основні вимоги до освіти в умовах ринкової економіки?
 - Як співвідносяться поняття «освіта» і «навчання»?
 - У чому полягає суть принципу «випереджаючого розвитку» освіти?
 - Що передбачає гуманізація та гуманітаризація освіти?
 - Яка роль освіти в суспільстві з точки зору теорії функціоналізму, теорії конфлікту?
 - Як Ви розумієте знання як ціль та результат навчально-виховного процесу?

- Вкажіть з якими концепціями пов'язане виникнення соціології освіти на початку XX ст.

- Які об'єктивні чинники сприяли виокремленню соціології освіти в самостійну наукову дисципліну?
- Визначте науковий і суспільний статус соціології освіти, історичну необхідність її виникнення.
- Проаналізуйте особливості трактування категорії знання філософією, педагогікою, психологією, соціологією тощо.
- Яку роль відіграє освітня діяльність у соціалізації особи?
- Яке місце займає освіта в системі людських цінностей?
- Охарактеризуйте суть та особливості соціальних змін у суспільстві.
- Проаналізуйте позитивні та негативні аспекти глобалізаційних процесів.
- Від яких чинників залежить ефективність освіти?
- Наведіть визначення терміну «самоосвіта».
- Яку роль відіграє система безперервної освіти у функціонуванні освітньої системи загалом?
- Охарактеризуйте сучасні інноваційні процеси у сфері освіти.
- Що включає в себе концепція розвитку освіти в XXI ст.?
- Охарактеризуйте історичну еволюцію і сучасний стан вітчизняної соціології освіти.
- Вкажіть основні проблеми навчання дітей з особливими потребами.
- Проаналізуйте суть освітньої політики.
- Поясніть твердження «освіта через усе життя».
- Назвіть основну мету та завдання громадянської освіти.
- Що таке управління?
- Що досягають в результаті планування діяльності освітніх організацій?
- Як взаємодіють внутрішня та зовнішня структури управління?
- Що таке педагогічний менеджмент?
- Як співвідносяться між собою принципи гуманізації та демократизації управління середньою освітою?
- Як впливає психологічний клімат на оптимізацію професійної діяльності освітніх колективів?
- Дайте визначення поняття «конфлікт».
- Проаналізуйте основні причини виникнення конфліктів в освітніх організаціях.
- Проаналізуйте позитивні і негативні наслідки конфлікту.
- Дайте визначення функціонального і дисфункціонального конфлікту.
- Дайте визначення основних структурних елементів конфлікту «суб'єкти конфлікту», «предмет конфлікту», «конфліктні ситуації», «мотиви конфлікту», «позиції конфліктуючих сторін».
- Які стилі поведінки можуть використовувати учасники конфліктів в освітніх організаціях?
- До якої групи чинників адаптації належить освіта, знання людини.

- Поміркуйте яку роль відіграє освіта в процесі адаптації людини до змінних соціальних умов.
 - Порівняйте різноманітні підходи до визначення чинників адаптації.
 - Які вимоги висувуються до працівника сучасним ринком праці?
 - Охарактеризуйте суть та особливості кар'єри.
 - Визначте основні етапи кар'єри та їхні характерні особливості.
 - Визначте суть процесу планування кар'єри.
 - Охарактеризуйте зміст філософського, соціологічного та психологічного підходів до аналізу категорії «успіху».
 - Окресліть місце та важливість освіти в системі соціальних чинників досягнення успіху.
 - Визначення основних цілей сучасної освіти. Аналіз форм реалізації цілей освіти.
 - Методологія моделювання системи освіти.
 - Характеристика основних компонентів моделювання системи освіти.
 - Індикатори, які застосовуються при діагностуванні та прогнозуванні освіти.
 - Фрагментаризація знання як принцип організації освітнього процесу.
 - Аналіз особистісних установок суб'єктів навчання.
 - Методи конкретно-соціологічних досліджень проблем вищої школи.
- Характеристика становища та природи інтелігенції в сучасному суспільстві.
- Особливості і критерії виділення соціальних груп у галузі освіти.
 - Реалізація інновацій в освіті на регіональному рівні.
 - Тип, структура, джерела інноваційних процесів у школі.
 - Інновації у структурі вищого навчального закладу.
 - Педагогічний моніторинг у системі освіти.
 - Роль освіти у формуванні культури сприйняття нового.
 - Інтелектуальний ринок і культура.
 - Вибір критеріїв і системи емпіричних показників в аналізі системи вищої школи.
 - Зміст єдиного освітнього простору.
 - Україна і світовий освітній простір.
 - Міжнародна експертиза в галузі освіти.
 - Телекомунікаційні мережі в освіті.
 - Діагностика мотивації навчальної діяльності.
 - Кваліфікаційні рівні професійної освіти. Зміст освіти відповідно до кваліфікаційного рівня.
 - Аналіз тенденцій масової вищої освіти. Ринок праці дипломованих фахівців.
 - Проблема підготовки фахівців з технічною освітою: витоки, діагноз і тенденції, прогноз.
 - Статус вчителя в сучасному суспільстві. Застосування методу

аналізу роботи в дослідженнях професійних обов'язків вчителя.

- Основи стратифікації викладачів. Оцінка діяльності співробітників, які належать до професорсько-викладацького складу.

- Характеристика становища і природи інтелігенції в сучасному суспільстві.

- Учнівський колектив школи. Соціологічні методи вивчення особистості школяра.

- Управлінська діяльність кадрів системи освіти.

- Зміст поняття «навчальний заклад». Структура навчального закладу.

- Школа як навчальний заклад. Мета і завдання школи на сучасному етапі.

- Вищий навчальний заклад як організація. Визначення рейтингу вищих закладів освіти.

- Вивільнення педагогічної ініціативи.

- Система безперервної освіти. Самоосвіта.

- Система підвищення кваліфікації.

- Соціологічні дослідження взаємин у студентському колективі.

- Мотиви отримання освіти студентами.

- Компоненти політехнічної освіти. Професійна орієнтація в сучасній школі.

- Проблема впливу освіти на успішність трудової кар'єри особистості.

- Внутрішні суперечності вчительської професії.

- Установчі документи навчального закладу.

- Соціологічне дослідження рейтингу вищих навчальних закладів України.

- Соціологічні парадигми управління.

- Демократизація суспільства та зміни в державному управлінні освітою.

- Характеристика управлінських кадрів галузі освіти.

ОРІЄНТОВНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Соціологія освіти як галузь соціологічного знання з'являється?

1) «в 20 - 40-х рр. XX ст .»;

2) «в 20-30-х рр. XX ст .»;

3) «в 20-60-х рр. XX ст .»;

4) «в 20-80-х рр. XX ст.».

Відповідь: 2

Для кінця XIX - початку XX ст. характерні?

1) «бурхлива індустріалізація і потужна концентрація капіталу, поява принципово нових технологій промислового виробництва, які різко

збільшують продуктивність праці, зумовлюють виникнення поточного і конвеєрного виробництва»;

2) «виникнення поточного і конвеєрного виробництва»;

3) «бурхлива індустріалізація і потужна концентрація капіталу»;

4) «поява принципово нових технологій промислового виробництва».

Відповідь: 1

Хто був одним з основоположників соціології?

1) «О.Конт»;

2) «К.Поппер»;

3) «Л.Мечников»;

4) «Г.Сузалло».

Відповідь: 1

Хто з учених пов'язував освіту і виховання з проблемами позитивної політики, спрямованої на реформування капіталістичного суспільства, його кращого облаштування?

1) «Л.Мечников»;

2) «Г.Сузалло»;

3) «О.Конт»;

4) «К.Поппер».

Відповідь: 3

На які дві частини трактуванні Конта ділитися освіту людини?

1) «мимовільну і систематичну»;

2) «систематичну й імпровізаційну»;

3) «мимовільну й імпровізаційну»;

4) «внутрішню і зовнішню».

Відповідь: 1

Хто з учених розглядав проблеми освіти як спосіб і форму самоорганізації спільного життя людей, класифікацію соціальних інститутів?

1) «О.Конт»;

2) «К.Маркс»;

3) «Г.Спенсер»;

4) «Ф.Енгельс».

Відповідь: 3.

Виробничі відносини – це ...?

1) «це відносини власності»;

2) «це відносини позики»;

3) «це відносини між людьми»;

4) «це відносини нерухомості».

Відповідь: 1

Відзначте п'ять основних стадій-формацій (кілька відповідей):

- 1) «первіснообщинний»;
- 2) «рабовласницька»;
- 3) «феодална»;
- 4) «капіталістична»;
- 5) «комуністична»;
- 6) «політична».

Відповідь: 1, 2, 3, 4, 5

Назвіть представників психологічного напрямку.

- 1) «Л.Уорд, Г.Лебон, Ч.Кулі»;
- 2) «Г.Спенсер, Г.Лебон, Ч.Кулі»;
- 3) «Л.Уорд, Ч.Кулі, К.Маркс»;
- 4) «Г.Зіммель, М.Вебер».

Відповідь: 1

Відзначте представників класичної німецької соціології.

- 1) «Г.Зіммель, М.Вебер»;
- 2) «К.Маркс, Ф.Енгельс»;
- 3) «Г.Спенсер, О.Конт».

Відповідь: 1

Класиком світової соціології є?

- 1) «Карл Маркс»;
- 2) «Фрідріх Енгельс»;
- 3) «Еміль Дюркгейм»;
- 4) «Пітерім Сорокін».

Відповідь: 3

Хто є основоположником однієї з основних соціологічних концепцій – теорії соціальної мобільності?

- 1) «Пітерім Сорокін»;
- 2) «Карл Маркс»;
- 3) «Володимир Щепалов»;
- 4) «Огюст Конт».

Відповідь: 1

Назвіть головну працю К.Мангейма.

- 1) «Ідеологія і потенціал»;
- 2) «Ідеологія і утопія»;
- 3) «Потенціал і прогрес»;
- 4) «Утопія».

Відповідь: 2

У чому виражається суть соціологічного підходу К.Манхейма до освіти?

- 1) «Освіта формує не людину взагалі, а людини в даному суспільстві і для даного суспільства, найкращою освітньою одиницею є не індивід, а група, цілі освіти в суспільстві не можуть бути адекватно зрозумілі, поки вони відокремлені від конкретних ситуацій»;
- 2) «Освіта формує не людину взагалі, а людину в даному суспільстві і для даного суспільства»;
- 3) «Цілі освіти в суспільстві не можуть бути адекватно зрозумілі, поки вони окремо від конкретних ситуацій»;
- 4) «Освіта формує людину в даному суспільстві і для даного суспільства».

Відповідь: 1

Ідейною основою соціологічної концепції О. Конта є:

- 1) «закон двох стадій»;
- 2) «закон трьох стадій»;
- 3) «закон чотирьох стадій»;
- 4) «закон п'яти стадій».

Відповідь: 2

На скільки частин Огюст Конт ділив соціологію?

- 1) «На три»;
- 2) «На чотири»;
- 3) «На шість»;
- 4) «На дві».

Відповідь: 4

Соціологія освіти – це?

- 1) «галузь соціології, що вивчає освіту як соціальний інститут, його функції в суспільстві і взаємозв'язок з іншими громадськими інститутами»;
- 2) «галузь соціології, що вивчає освіту як соціальний інститут»;
- 3) «наука, що вивчає освіту як соціальний інститут, його функції в суспільстві»;
- 4) «наука, що вивчає взаємозв'язок з іншими громадськими інститутами».

Відповідь: 1

В якому році введено термін «соціологія» в науковий обіг?

- 1) «У 20-х рр., 20 століття»;
- 2) «У 30-х рр., 19 століття»;
- 3) «У 40-х рр., 20 століття»;
- 4) «У 30-х рр., 20 століття».

Відповідь: 2

Представники теоретичної соціології першої половини ХХ ст.?

- 1) «Дюркгейм, і Манхейм, і Маркс»;
- 2) «Дюркгейм, і Манхейм, і Кулі»;
- 3) «Дюркгейм, і Манхейм, і Сорокін»;
- 4) «Дюркгейм, Сорокін, і Спенсер».

Відповідь: 3

Основна ідея Е.Дюркгейма, що визначила в значній мірі розвиток соціології освіти?

- 1) «тісний зв'язок педагогіки та соціології, залежність першої від другої»;
- 2) «тісний зв'язок педагогіки та філософії, залежність першої від другої»;
- 3) «тісний зв'язок психології та соціології, залежність першої від другої»;
- 4) «тісний зв'язок історії та соціології, залежність першої від другої».

Відповідь: 1

В якому році стався якісний стрибок у розвитку соціології освіти на Заході, перш за все в США ...?

- 1) «в 1970 - 1980-х рр .»;
- 2) «в 1960 - 1970-х рр .»;
- 3) «в 1980 - 1990-х рр .»;
- 4) «в 1990 - 2000-х рр».

Відповідь: 2

В якому році Ф. Кумбс публікає книгу про світову кризу в освіті?

- 1) «в 1885 р.»;
- 2) «в 1880 р.»;
- 3) «в 1985 р.»;
- 4) «в 1999 р.».

Відповідь: 3

Які склалися дві основні позиції в оцінці предмета соціології освіти в 60-90-х рр. ХХ ст. в західній соціології?

- 1) «європейська і американська»;
- 2) «англійська і американська»;
- 3) «німецька і швейцарська»;
- 4) «європейська і німецька».

Відповідь: 1

Назвіть представників філософсько-соціологічних концепцій.

- 1) «Е.Дюркгейм, К.Маркс, Г.Шершеневич, Фіхте»;
- 2) «Дж.Дьюї, Е.Дюркгейма, М.Вебер, Дж.Г.Міда»;

3) «Ф.Знанецкий, Н.Коркунов, Д.Керімов»;

4) «В.Ленін, Гаріес, С.Пюттер, Ганніус».

Відповідь: 2

В результаті чого відбулися зміни в предметному полі соціології освіти?

1) «в результаті виходу на макро-соціологічну проблематику»;

2) «в результаті прагнення соціології освіти до посилення теоретичного початку в її побудовах, до виходу на макро-соціологічну проблематику»;

3) «в результаті прагнення соціології освіти до посилення теоретичного початку в її побудовах»;

4) «в результаті прагнення історії та соціології освіти до посилення теоретичного початку в їх побудові».

Відповідь: 2

Новий етап становлення французької соціології освіти (починаючи з 80-х рр. ХХ століття) був пов'язаний?

1) «з різким збільшенням різноманітності методологічних підходів до дослідження сфери освіти»;

2) «з різким збільшенням продуктивності і праці»;

3) «з історією різноманітних соціологічних методологічних підходів»;

4) «з різким збільшенням різноманітності методологічних підходів до дослідження філософії».

Відповідь: 1

Основними факторами, що сприяли розширенню системи освіти в індустріальному суспільстві, стали?

1) «промислова революція, успіхи в розвитку технології, вплив суспільства на прийняття урядових рішень»;

2) «промислова революція, успіхи в розвитку технології, вплив суспільства на прийняття урядових рішень, формування зацікавлених в розвитку освіти соціальних груп, які прагнуть з її допомогою зберегти і збільшити багатство, владу, статус, престиж»;

3) «промислова революція»;

4) «формування зацікавлених в розвитку освіти соціальних груп, які прагнуть з її допомогою зберегти і збільшити багатство, владу, статус, престиж».

Відповідь: 2

Назвіть одного з найвизначніших представників соціології знання, відомого американського соціолога, який звертаючись до змісту поняття «знання», писав, що його слід інтерпретувати в рамках соціологічної характеристики надзвичайно широко, як таке, що включає в себе «практично всю гаму продуктів культури».

- 1) «К.Маркс»;
- 2) «Ф.Енгелс»;
- 3) «П.Астахон»;
- 4) «Р.Мертон».

Відповідь: 4

Відзначте неправильне твердження щодо об'єкта соціології освіти.

- 1) «Об'єктом соціології освіти є частина сфера освіти: система освіти, навчальні заклади, соціальні групи, які включаються в дію інститутів освіти»;
- 2) «Об'єктом соціології освіти є вся сфера освіти, тобто система освіти, навчальні заклади, а також ті соціальні групи, які включаються в дію інститутів освіти»;
- 3) «Об'єктом соціології освіти є вся сфера вищої освіти, тобто система освіти, навчальні заклади, а також ті соціальні групи, які включаються в дію інститутів освіти»;
- 4) «Об'єктом соціології освіти є вся сфера початкової та середньої освіти, тобто система освіти, навчальні заклади, а також ті соціальні групи, які включаються в дію інститутів освіти».

Відповідь: 2

Яка з перерахованих функцій не відноситься до функцій освіти як соціального інституту?

- 1) «функція соціалізації»;
- 2) «функція соціальної мобільності»;
- 3) «функція репресивності»;
- 4) «функція соціальної селекції».

Відповідь: 3

Хто з вчених стояв біля витоків соціології освіти у Франції?

- 1) «Р.Будон»;
- 2) «Е.Дюркгейм»;
- 3) «Т.Парсонс»;
- 4) «П.Бурдьє».

Відповідь: 2

Хто з учених стояв біля витоків соціології освіти в Німеччині?

- 1) «Л.Уорд»;
- 2) «М.Вебер»;
- 3) «Т.Кун»;
- 4) «М.Шелер».

Відповідь: 2

Кому належить авторство одного з перших європейських підручників з соціології освіти?

- 1) «Д.Лівінгстон»;
- 2) «Д.Дьюї»;
- 3) «К.Мангейм»;
- 4) «Г.Зіммель».

Відповідь: 3

В якій науковій роботі і якого автора на прикладі китайської, індійської та англійської шкіл простежується дія інститутів освіти, як каналу соціальної вертикальної циркуляції.

- 1) «П.Сорокін «Соціальна і культурна мобільність»;
- 2) «П.Бурдьє «Соціологія освіти і культури»;
- 3) «К.Мангейм «Ідеологія і утопія»;
- 4) «М.Шелер «Форми знання і освіти».

Відповідь: 1

Яке твердження визначає горизонтальну соціальну мобільність?

- 1) «Переміщення індивіда з однієї соціальної групи в іншу, з підвищенням його соціального статусу»;
- 2) «Переміщення індивіда з однієї соціальної групи в іншу, без зміни соціального статусу»;
- 3) «Переміщення індивіда з однієї соціальної групи в іншу, з пониженням його соціального статусу»;
- 4) «Зміна соціального стану індивіда, яке супроводжується підвищенням або пониженням його статусу».

Відповідь: 2

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Гавриленко І.М., Огаренко В.М., Сидоренко О.О., Скідін О.Л., Яковенко Ю.І. Соціологія освіти: Навчальний посібник. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2005. 294 с.
2. Городняк І. В. Соціологія освіти: навчальний посібник. Львів: «Новий світ-2000», 2011. 265 с.
3. Дворецька Г.В. Соціологія: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 472 с.
4. Купрій Т.Г. Навчальний посібник для студентів непрофільних спеціальностей. К.: Логос, 2014. 304 с.

5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс: Підручник. К.: Каравела, 2004. 456 с.
6. Нечитайло І.С. Сучасна соціологія освіти: від соціологічної теорії до освітньої практики: підручник для студентів ЗВО. Київ: Ліра-К, 2020. 296 с.
7. Перегуда Є.В. Соціологія: навчальний посібник. К.: КНУБА, 2012. 140 с.
8. Рожанська Н.В. Соціологія освіти: методичні рекомендації з дисципліни для студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Соціологія». Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 36 с.
9. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навчальний посібник. К.: Атїка, 2004. 480 с.
10. Соціологія освіти. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О.Л.Скідіна, І.М.Гавриленка, Ю.І.Яковенка. 2-ге вид., доп.і перероб. Книга 2. Запоріжжя: КПУ, 2009. 288 с.

Допоміжна література

1. Барвінський А.О. Соціологія. Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Вища освіта в Україні. Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кремня, С.М.Ніколаєнка. К.: Знання, 2005. 327 с.
3. Кулик Є. Дидактична характеристика процесу самоосвіти. Вища освіта України. 2006. Т. 1. С.102-107.
4. Навроцький О.І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства. Харків: Основа, 2000. 240 с.
5. Пилипенко В.Є., Вишняк О.І., Куценко та ін. Спеціальні та галузеві соціології: навчальний посібник. К.: Каравелла, 2003. 304 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

<http://www.prometeus.nsc.ru/archives/exhibit2/philedu.ssi>
<http://www.socd.univ.kiev.ua/uk/library/sociologiya-osviti-navchalniy-posibnik-dlya-studentiv-vishchih-navchalnih-zakladiv-za-red>
http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/716/Sociologiya_-_Gorodyanenko.pdf
http://www.knuba.edu.ua/doc/politic/pos_soc.pdf